

JACK LONDON

DÉMON ALKOHOL

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Došlo to se mnou tak daleko, že alkohol byl v mém těle stálým hostem. Také jsem už nepřipustil, abych se někde ocitl bez alkoholu. Když jsem odjížděl na delší cestu, nikdy jsem neriskoval, že bych tam mohl náhodou zůstat na suchu. Na takový výlet jsem si vždy brával s sebou lahvičku nebo hned několik lahviček. Když jsem to kdysi vídal u jiných chlapů, zaráželo mě to. Teď jsem se nad tím ani nezačervenal. A když jsem zapadl někam s kamarády, pak jsem všechny zásady hodil za hlavu. Pil jsem, když oni pili, i co pili, a tak, jak oni pili.

Kolem mne se stále šířilo nádherné ovzduší alkoholu. Živilo se mým vlastním žářem a prudce vyzářovalo. Když jsem byl vzhůru, nebylo chvíle, kdy bych nepil. Začal jsem si po prvních pěti stech slovech brát zálohu na dokončení tisíce slov denně. Netrvalo dlouho, a už jsem zahajoval i svou tisícovku slov pitím.

(LONDON, Jack. *Démon alkoholu*. Překlad Jaroslav Albrecht. 3. české vyd., v Labyrintu 2. vyd. Praha: Labyrint, 2002. 214 s. ISBN 80-85935-30-9.)

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je ze závěru knihy, kdy už Jack pil v podstatě neustále.

Vypravěč Jack – sám autor – se posilněný alkoholem vydal k volbám. Po návratu překvapil svou ženu Charmian tím, že hlasoval pro návrhy, např. pro to, aby ženy mohly volit. Charmian byla překvapená, protože si myslela, že Jack ženy v politice nechce. Jack jí to vysvětlil tak, že došel k názoru, že pouze ženy by mohly prosadit prohibici. Uvědomoval si, že alkohol je zlouba. Charmian mu řekla, ať sepíše své paměti, tedy historii toho, jak se stal alkoholikem. I jemu přišlo důležité popsat svůj život s démonem.

Vypravěč se poprvé opil jako pětiletý, když nesl tatínkovi na pole džbán piva. Potom se opil v sedmi letech na taneční zábavě, kde svou výdrž překvapil starší italské chlapce. Bylo mu nesmírně špatně, ale přežil a pro ostatní byl hrdinou. Do výčepů chodil rád, bylo zde vždy milo a veselo. Kolem svých 15 let tvrdě pracoval v továrně na konzervy a na pití ani na čtení neměl čas. Někdy pracoval i 20 hodin denně, a tak si od chůvy půjčil peníze a koupil loď Flamendr. Až když se stal členem posádky na lodi, pil častěji a čím dál víc. Naučil se utrácet, zval své kolegy na panáky a nemyslel na to, že by měl splácet dluh své tetě. Mezi lovci ústřic byl oblíbený a dařilo se mu. Úspěch připisoval i alkoholu. Toto prostředí však bylo drsné, všichni lovci pili a docházelo mezi nimi ke rvačkám. Jack neměl ani na nové oblečení nebo boty, všechny peníze propil. Jednou se pod vlivem alkoholu i málem utopil.

Démon alkoholu mu ale pomáhal poznat lidi v každém městě, kam se ženou v posledních letech vyrazili. Stačilo zajít do nálevny, pozvat pár mužů na drink a už měl informace o okolí i o místních.

V sedmnácti letech pil zcela běžně tvrdý alkohol a věděl, že je na šikmé ploše. Rozhodl se změnit svůj život, a tak přijal místo na lodi na sedm měsíců. Zde musel 51 dní abstinovat a cítil, že je to dobře, že sílí. Na Boninských ostrovech (u Japonska) už ale zase pil, ovšem uvědomoval si, že alkohol ničí jemu i všem námořníkům život. Cestou domů si všichni námořníci slíbili, že výplatu pošlou domů a budou žít spořádaně, ale ihned po přistání všechny peníze propili a byli i nadále námořníky.

V necelých osmnácti se Jack vrátil domů, pracoval 10 hodin denně v továrně na jutu a po večerech rád četl. Kamarád Louis ho také zavedl do zacházení s děvčaty. Jedna z nich, Haydee, Jackovi obzvlášť utkvěla v paměti. Když začala zima, uchýlili se s Luisem do výčepů, kde utratili

vydělané peníze a neměli ani na tramvaj. Přesto do hospod chodili dál. Poté se Jack rozhodl stát se elektromechanikem, neměl na to ale vzdělání. Ředitel firmy mu řekl, že musí začít od píky, a tak připravoval uhlí topičům. To ho úplně zničilo a znechutilo mu to fyzickou práci. Továrnu opustil a stal se tulákem. Následně se nechal zapsat na střední školu a pracoval zde jako školník, aby si vydělal na školné. I nadále chodil do výčepů, tentokrát proto, aby si od hospodského vypůjčil peníze. Nechtěl ztratit tři roky na střední škole, a tak se tři měsíce intenzivně učil, aby se dostal na univerzitu. Ihned po zkouškách odjel na moře a opil se s kamarády, potřeboval si alkoholem vyčistit hlavu. Univerzitu opustil po dvou semestrech a dal se na dráhu spisovatele. Vydělával si v prádelně a potom byl téměř rok (v roce 1897) na Klondiku, kde hledal zlato. Po návratu odmítl nabízené místo na poště a naplno se věnoval psaní. Během psaní vůbec nepil, jen jednou se nechal strhnout a bylo mu tak špatně, že se zase dlouho nenapil. Později, když pracoval jako válečný zpravodaj, mu alkohol zachutnal.

S manželkou Charmian žil na ranči, psaní mu slušně vydělávalo, takže měli i sloužící. Jack každý den napsal tisíc slov, potom dělal korektury, za odměnu si dal drink a odpoledne už nepracoval. Brzy si všiml, že už v polovině práce se těší na svůj drink. Drinků si dával čím dál víc, později i dvojité, aby si navodil příjemný pocit. Stále si ale udržoval pracovní morálku. Když se na lodi Žralok vydal na dvouletou plavbu, zpočátku pil jen v přístavech, ale potom se bohatě zásobil. I když pil hodně, zvládl denně psát, starat se o nemocnou posádku, kormidlovat atd. Po návratu na svůj ranč už pil celý den, a to i před prací a během práce. Bez alkoholu ani nikam nevycházel.

Závěr knihy tvoří filozofické úvahy nad tím, jak zlý je Démon alkohol. Jack se opět vrací k tomu, že ženy by měly být v politice, aby alkohol zakázaly, protože muži to nikdy neudělají.

- **téma a motiv**

téma: alkohol

motivy: výlet, láhev, kamarádi, záloha

- **časoprostor**

prostor: svůj příběh sepisoval Jack na ranči, kde žil; v textu jsou zmíněna místa, kde se během života ocitl, např. Kalifornie, Klondike, japonské ostrovy, moře atd.

čas: Vyprávění začíná v Jackových 5 letech (r. 1881) a končí dva roky před smrtí (1914). Konkrétní rok autor zmiňuje pouze v souvislosti se zlatou horečkou.

- **kompoziční výstavba**

Na začátku, asi uprostřed a na konci knihy vypravěč píše o své současnosti, tj. o své ženě Charmian a jejich výletech. V ostatních částech knihy jde o chronologické vyprávění od jeho 5 let po současnost. Kniha je rozdělena do kapitol.

- **literární forma, druh a žánr**

proza, epika, autobiografický román – ne zcela typický, jde částečně o memoáry

- **vypravěč**

sám autor, vyprávění v ich-formě

- **postava**

vypravěč Jack – upřímný, fyzicky zdatný a vůči alkoholu velmi odolný (vzhledem k tomu, kolik toho vypije), vystřídal mnoho povolání, téměř celý život byl bez peněz (viz autorův životopis)

Charmian – Jackova žena, žijí spolu na ranči, o její povaze ani vzhledu se Jack nezmiňuje

- v textu je zmíněno několik Jackových krátkodobých přátel, jejich charakterů nejsou podrobně zachyceny

- **vyprávěcí způsoby**

pásmo vypravěče v ich-formě

- **typy promluv**

vypravěčův monolog

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

ustálené slovní spojení

zůstat na suchu, zapadnout někam, hodit za hlavu

zdrobnělina

lahvičku

expresivní výraz

chlap

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

personifikace

alkohol byl v mém těle stálým hostem; Živilo se mým vlastním žářem a prudce vyzařovalo.

epiteton

ovzduší alkoholu

nadsázka

nebylo chvíle, kdy bych nepil

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

- konec 19. a první čtvrtina 20. století

Jack London (1876–1916)

- vlastním jménem John Griffith Chaney
 - spisovatel, novinář, reportér, fotograf, esejista
 - narodil se a zemřel v Kalifornii (USA), matce se narodil za svobodna
 - tíhl ke své chůvě, bývalé otrokyni Virginii Prentissově
 - od 11 let pracoval a pomáhal živit rodinu – pracoval v konzervárně, poté lovil ústřice a tuleně, pracoval v továrně na konopí a jako topič v elektrárně
 - vedl dobrodružný život – námořník, zlatokop na Aljašce (doba zlaté horečky), člen rybářské hlídky, pirátský lovec ústřic, Státy procestoval jako tulák, válečný zpravodaj rusko-japonské války
 - 30 dní byl vězněný za potulku
 - během studií na střední škole vyhrál první cenu v literární soutěži, ale o další texty už zájem nebyl
 - nedokončil studia na univerzitě (neměl na školné)
 - celý život byl socialista, dvakrát neúspěšně kandidoval na starostu
 - oženil se s Elisabeth „Bessie“, žili v Kalifornii a měli dvě dcery; rozvedli se
 - poté žil s Charmian (vystupuje v knize *Démon alkoholu*), žili v San Franciscu, cestovali na jachtě – navštívili Havaj nebo Austrálii
 - pracoval jako zpravodaj a fotoreportér – byl nejlépe placeným spisovatelem, přesto mu peníze nestačily (budoval ranč, který zničil požár)
 - byl vážně nemocný (játra, ledviny – vliv alkoholu), bral morfium
 - zemřel na verandě ve spánku na selhání ledvin, bylo mu 40 let
- psal námořní povídky, povídky a romány z aljašské přírody
- hrdinové v mimořádných situacích, řeší různé problémy, musí projevit odvalu, aby přežili nebo dosáhli cíle
- za 18 let napsal 50 knih, z toho 20 románů
- romány *Bílý tesák*, *Mořský vlk*, *Martin Eden*, *Měsíční údolí*, *Tulák po hvězdách*
- Cesta* – autobiografický román, z cest po USA a Kanadě
- Syn vlkův* – souborné vydání povídek, získal popularitu
- Volání divočiny* – román, celosvětový úspěch
- Válka tříd*, *Revoluce a další eseje* – eseje o socialismu
- Železná pata* – sci-fi román, socialistická tematika

- **literární / obecně kulturní kontext**

moderní americká literatura

Mark Twain (1835–1910)

- americký novinář, spisovatel, humorista
 - neuměl nakládat s penězi
- Dobrodružství Toma Sawyera*, *Dobrodružství Huckleberryho Finna* – nejnámější romány

Francis Scott Fitzgerald (1896–1940)

- Američan, spisovatel a scenárista, považován za jednoho z nejlepších amerických spisovatelů
- „autor jazzového věku“ – píše o zlaté mládeži dvacátých let
- často býval opilý, ačkoli byla vyhlášena prohibice
- napsal 5 románů, poslední je nedokončený – *Na prahu ráje*, *Krásná a prokletí*, *Velký Gatsby*, *Něžná je noc*, *Poslední magnát* – nedokončený

William Faulkner (1897–1962)

- Američan, prozaik, básník, scenárista, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1949)

- obránce práv černochoů

- celý život hájil právo umělce na soukromí

Absolone, Absolone, Pobertové, Vojákův ůold

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Démon alkohol – sám autor/vypravěč označuje alkohol jako démona, který (záporně) ovlivnil celý jeho život

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Dnes už je zhoubný vliv alkoholu dobře známý, existují studie a preventivní programy apod., přesto většina lidí alkohol konzumuje a někteří končí v protialkoholní léčebně. Varování před alkoholem je tedy stále aktuální.

- **pravděpodobný adresát:**

Čtenář, kterého zajímá Londonův život a jeho vztah, resp. vývoj vztahu k alkoholu.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Kniha vyšla dva roky před autorovou smrtí v roce 1914.

- **tematicky podobné dílo:**

Émile Zola – *Zabiják*: román o zhoubném vlivu alkoholu na člověka

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatizací:**

Není.